Эбтэй халуун нүхэсэлнай эгүүридэ мүнхэжэн мандаг лэ!

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 155 (8987) | 1959 оной июлиин 4, суббото | Сэн 20 мүнгэн

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

Бурядай Автономно Советскэ Социалистическэ Республикые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Ажахын болон культурна байгуулалтада бурят арадай туйлаһан амжалтануудые тэмдэглэн, Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэлэй ойтой дашарамдуулан **Бурядай Автономно Советскэ Социалистическэ Республикые Ленинэй** орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль
1959 оной июлиин 3.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведтэ
Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ
КПСС-эй Бурядай обкомдо
Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын Бурядай округой ажалшадай депутадуудай Соведтэ
КПСС-эй Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын Бурядай окружкомдо
Читын областиин Агын Бурядай округой ажалшадай депутадуудай Соведтэ
КПСС-эйЧитын областиин Агын Бурядай окружкомдо

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет бурят арадай национальна ехэ һайндэртэй—Россин гүрэндэ Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэн ороһоор 300 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Бурядай Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын, Усть-Ордын Бурядай, Агын Бурядай национальна округуудай хүдэлмэрнишэд, колхознигууд болон интеллигенцийе халуунаар амаршалан, баяр хүргэнэ.

Россин гүрэндэ Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэн ороһониинь бурят арадай түүхэдэхи имагтал зүб зам байгаа. Бурят арад Росситай хуби заяагаа хэтын хэтэдэ холбожо, агууехэ ород арадтай нягта холбоо барисаа байгуулаад, тэрэнэй ажахын, соёл болбосоролой дээдэ зэргын культурада хүртэлсоо, бултанайнгаа дайсанда —хаанта засагта эсэргүүсэһэнородууд, бурядуудай хамтын тэмсэл эдэнэй хооронДо аха дүүгэй харилсаа холбоо тогтоохо ябадалда хүргөө.

Агуусхэ Октябриин социалистическэ революци хаанта Россин бүхы арадуудые, тэрэ тоодо бурят арадые, социальна ба национальна талаарнь дарлаха ябадал эсэслэн үгы хээд, политическэ, экономическа, культурна талаараа хүгжэхэ үргэн ехэ зам тэдэнэй урда нээжэ үгөө.

Совет засагай жэлнүүдтэ бурят арад Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро ябажа, ород арадай, мүн манай ороной бусад аха дүү арадуудай туһаламжаар социалистическэ ёһоной гүн ехэ хубилалтануудые хээ. Нүүдэл, нүүдэл шахуу мал ажалтай заха хизаар байһан аад, мүноо Бурят орон хүгжэнги промышленностьтай, оньһожоруулагдаһан томо хүдоо ажахытай индустриально-колхозно түрүү республика болоо.

Социалистическэ байгуулалта мандажа, бурят арадай үндэһэ яһанай маягтай, социалистическэ удхатай соёл культурын үнэхоороо ехээр һалбаран бадарха ябадал хангаа. Олон тоото һургуулинууд, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд тогтоогдоо, искусство болон литература амжалтатайгаар хүгжэнэ, нютагай интеллигенциин дундаһаа эрдэм бэлигтэй хүдэлмэрилэгшэд олооро урган гараа.

Экономико болон соёл культураяа хүгжөөхэ хэрэгтэ бурят арадай туйлаһан ехэ амжалтануудынь Бурядай АССР-ые правительствын дээдэ хайраар—Ленинэй орденоор шагнажа тэмдэглэгдэбэ.

Совет засагай жэлнүүдтэ промышленностиин, хүдөө ажахын, соёл культурын талаар бурят арадай бэелүүлһэн үндэһэн хубилалтанууд хадаа манай ороной бүхы арадуудай аха дүү ёһоной бата хани барисаае, харилсаа холбооё хангадаг Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын ленинскэ сэсэн мэргэн национальна политикын аша үрэ мүн.

КПСС-эй XXI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд экономикын, соёл культурын хүсэн түгэлдэр хүгжэлтэ туйлаха асари ехэ арга боломжо совет арадай үмэнэ нээгээ. Бурядай АССР-эй ажалшад үнгэрэгшэ долоон жэлэйхиһээ гурба дахин ехэ капитальна һомололгын мүнгэ энэ долоон жэл соо ашаглаха, техническэ дэбжэлтэ түргэдхэһэнэй үндэһөөр промышленность болон хүдоо ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлаха, орондоо бүри ехэ үнгэтэ металл, модо, цемент, ондоошье продукци үгэхэ, мал ажалай ашаг шэмэ, илангаяа мяха абалгаяа эрид ехээр дээшэлүүлхэ ёһотой.

Бурядай АССР-эй, Усть-Ордын Бурядай, Агын Бурядай национальна округуудай ажалшад долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө, манай орон дотор коммунизм байгуулхын түлөө социалистическэ мүрысөөнэй тугые үшөө дээшэнь үргэхэ гэжэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет, КПСС-эй Центральна Комитет батаар найдана.

Социалистическэ индустри болон хүдөө ажахыгаа саашадаашье хүсэн түгэсөөр хүгжөөн дэбжээхын түлөө, соёл культура, литература болон искусствоёа һалбаруулан бадаруулхын түлөө тэмсэлдээ алдарта бурят арадай шэнэ амжалтануудые туйлахыень хүсэнэбди.

Совет гүрэнэй хүсэ шадалай эшэ үндэһэ—СССР-эй арадуудай бата хани барисаан мандаха болтогой!

Манай ороной арадуудые урагшань, коммунизмын илалта тээшэ найдамтайгаар хүтэлэгшэ, Советскэ Союзай Коммунистическэ парти мандаха болтогой!

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ | ССР СОЮЗАЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ | КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ

Бурядай АССР-эй Верховно Соведтэ
Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ
КПСС-эй Бурядай обкомдо
Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын Бурядай округой ажалшадай депутадуудай Соведтэ
КПСС-эй Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын Бурядай окружкомдо
Читын областиин Агын Бурядай округой ажалшадай депутадуудай Соведтэ
КПСС-эй Читын областиин Агын Бурядай окружкомдо

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум, Россин Федерациин Министрнүүдэй Совет, КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи Бюро национальна ехэ һайндэрөөрнь—Россин гүрэндэ Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэн ороһоор 300 жэлэй ойтой, правительственна дээдэ хайраар—Ленинэй орденоор Бурядай АССР-эй шагнагдаһантай дашарамдуулан Бурядай Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын, Усть-Ордын Бурят, Агын Бурят национальна округуудай хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигенцийе, бүхы ажалшадые халуунаар амаршалаад, баяр хүргэнэ.

Россин гүрэндэ Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэн ороһон ушар агууехэ ород арадтай бурят арадай нягта холбоо барисаа тогтоохо хэрэгтэ туһалаа, бултанайнгаа дайсан—хаанта засагтай Бурят ороной ажалшадай, ородой хүдэлмэришэн анги болон ажалша таряашадай хамтын тэмсэл тэдэнэй хоорондохи аха дүүгэй харилсаае бэхижүүлһэн байна.

Агуусхэ Октябриин социалистическэ революциин илалта Россин арадуудые, тэрэ тоодо Бурят ороной арадуудые национальна болон социальна дарлалтаһаа хэтэдэнь сүлөөлжэ, бурят арадай политическэ эрхэ сүлоогүй, дарлагданги байдалые эсэслэн зайсуулжа, ажахы болон соёл болбосоролоо хүгжөөхэ үргэн замда тэдэниие гаргаа.

Совет засагай үедэ Бурядай АССР-эй ажалшад Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр, ород арадай, манай ороной бусад аха дүү арадуудай туһаламжатайгаар промышленность, хүдөө ажахы болон соёл культураяа хүгжөолгэдэ ехэ амжалта туйлаа. Бурят ороной промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 1913 онойхитой сасуулбал 80 дахин ехэ болоо. 2,6 миллиард түхэригэй промышленна продукци жэл бүри бүтээжэ гаргадаг 300 шахуу предприяти республика дотор хүдэлнэ.

Бурят орон нүүдэл, нүүдэл шахуу мал ажалтай хизаар байһанаа оньһожоруулагдаһан томо хүдөө ажахытай республика болоо. Колхоз, совхозуудта тарилгынь талмай үргэдэжэ, хүдоо ажахын культурануудай ургаса дээшэлжэ, малайнь тоо толгой улам олон боложо, ашаг шэмэнь дээшэлжэ байна. Имагтал һүүлшын табан жэлэй турша соо республика дотор 280 мянга гаран гектар шэнэ, боро газар элдүүрилэгдээ, һү һаалга 2,4 дахин, нооһо хайшалалга 2,3 дахин, үндэгэ абалга 1,5 дахин ехэ болоо.

Өөрынгөө национальна соёл культурые хүгжөолгэдэ бурят арад бүри ехэ амжалта туйлаа. Октябриин революциин урда тээ Бурят ороной хүн зон бултадаа шахуу үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан юм. Совет засаг эрдэм бэшэгтэ һураха үргэн ехэ арга боломжо ажалшадай үмэнэ нээжэ үгөө. Мүнөө республика дотор юрэнхы эрдэмдэ һураха хэдэн зуун һургуули, 15 тусхай дунда һургуули, хоёр дээдэ һургуули бии. Тэндэ арадай ажахын болон соёл культурын хүдэлмэрилэгшэд бэлэдхэгдэнэ. Республика дотор 19 мянга гаран дээдэ, дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэд, тэрэ тоодо таба мянга шахуу инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, хоёр зуу шахуу эрдэм наукын докторнууд болон кандидадууд хүдэлнэ. Олон клубууд, культурын байшангууд, улаан булангууд, культбазанууд, кинотеатрнууд, библиотекэнүүд байгуулагданхай. Национальна искусство болон литература түргэнөөр хүгжөө. Ажалшадай элүүрые хамгаалха, ажабайдалые һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ.

Экономико болон соёл культураяа хүгжөолгэдэ Усть-Ордын Бурят, Агын Бурят национальна округуудай ажалшад ехэ амжалта туйлаһан байна.

Ажахын болон культурна байгуулалтадаа бурят арадай туйлаһан амжалтанууд социализмын зохёон байгуулхы агуусхэ хүсэнэй эли тодо гэршэ, Коммунистическэ парти болон Советскэ правительствын хэлбэрилшэгүйгөөр бэелүүлдэг ленинскэ сэсэн мэргэн национальна политикын үрэ дүн, СССР-эй бүхы арадуудай эбдэршэгүй хани барисаанай, аха дүүгэй харилсаа холбооной толотомо бэелэл мүн болоно.

Экономико, соёл культура болон арадайнгаа байдал хүсэтэ ехээр дэбжээхэ саашанхи хараа зам совет арадай үмэнэ КПСС-эй XXI съезд нээжэ үгөө. Бурядай АССР-эй, национальна округуудай ажалшад промышленность болон хүдөө ажахыгаа али болохоор хүгжөөхэ, долоон жэлэй түсэбые, 1959 оной даалгабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, техническэ дэбжэлтэ саащадань хангаһанай ашаар орондоо бүри ехэ үнгэтэ металл, модо болон бусад продукци үгэхэ, мал ажалай продуктнуудые, илангаяа мяха абалгые эрид ехээр дээшэлүүлхэ үүргэтэй.

Бурядай Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын, Усть-Ордын Бурят, Агын Бурят национальна округуудай ажалшад Коммунистическэ партияа, Советскэ Правительствоёа тойрон улам нягтаар эмхидэн жагсаха, КПСС-эй XXI съездын түүхэтэ шиидхэбэриие бэелүүлхын түлөө, манай орондо коммунизмын илан мандахын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр саашадаа тэмсэхэ гэжэ батаар этигэжэ байһанаа РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум, Россин Федерациин Министрнүүдэй Совет, КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи Бюро элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Манай ороной арадуудай эбдэршэгүй хани барисаанай эшэ үндэһэн—ленинскэ национальна политика мандаха болтогой!

Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр коммунизмын илалта тээшэ урагшаа!

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ. | РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ | КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи БЮРО

300

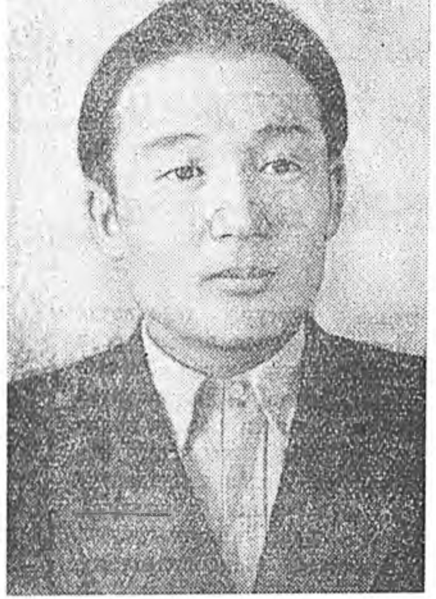
ХОЁР АРАДАЙ ХУБИ ЗАЯАЕ ХОЛБОҺОН

СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ АЖАЛАЙ ГЕРОИНУУД

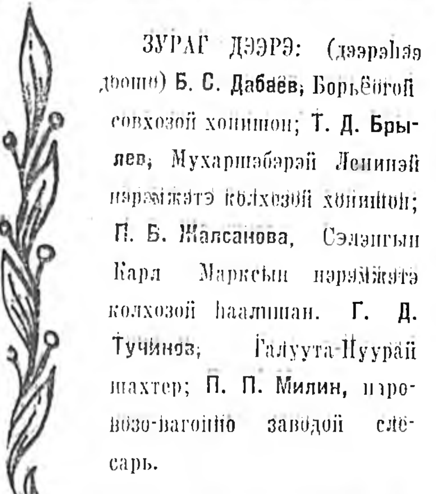

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (дээрэһээ доошо) **Б. С. Дабаев**, Борьёогой совхозой хонишон; **Т. Д. Брылев**, Мухаршэбэрэй Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон; **П. Б. Жалсанова**, Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан. **Г. Д. Тучинов**, Галуута-Нуурай шахтер; **П. П. Милин**, паровозо-вагонно заводой слесарь.

Агуухэород арадай туһаламжаар

☆

Д. ЦЫРЕМПИЛОН, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ

☆ ☆

Мүнөөдэр Бурят ороной ажалшадай һүр жабхалантайшье, баяр баясхалантайшье һайндэр. Бурят арад агуухэ ород арадтай хуби заяагаа нийлүүлһээр 300 жэлэй алдарта ойн һайндэрые найрлажа байна.

Ородой гүрэндэ Бурят ороной һайн дураараа ороһон ушар хадаа бурят арадай түүхэдэ, хуби заяанда тон ехэ удхашанартай байгаа. Ородой гүрэнэй албатан болоходоо бурят арад гадаадын добтолгоһоо хамгаалагдаһан, доторойнгоо хёмороонһоо хахасаһан, экономико болон соёл гэгээрэлээ амгалан ёһоор хүгжөөжэ захалһан байна. Тэрэ сагай улас түрын байдал дээрэһээ бурядууд ямагтал тон зүб зам—ородой гүрэндэ һайн дураараа ороходо зам шэлэһэн бэлэй.

Ородуудай ерэһэнһээ хойшо Бурят орондо газар элдүүрилгэ болон бусад ажахын һалбаринууд хүгжэжэ захалһан, мал ажал эрхилэлгэ улам һайжарһан, нютагай худалдаа наймаан үргэдэжэ, бүхы Россиин гүрэнэй худалдаа наймаанда хамжалсаһан байна. Эдэ бүгэдэ хадаа бурят арадай түүхэдэ, хуби заяандань айхабтар ехэ түрүү үүрэгтэй байгаа.

Ородой түрүү интеллигенциин түлөөлэгшэдэй, ородой революционернууд-декабристнууд Н. А., М. А. Бестужевууд, К. П. Торсон, В. К. Кюхельбекер, И. И. Горбачевский болон бусадай гэгээрүүлхы ажал-ябуулгыень бурят арад хэзээдэшье мартахагүй. Ородой наукын эрхим түлөөлэгшэдэй нүлөөн доро, тэдэнэй сэхэ хүтэлбэри доро бурядуудай дундаһаа Д. Банзаров, М. Хангалов, Г. Цыбиков болон бусад түрүүшын эрдэмтэд урган гараа һэн.

Зүгөөр хаанта-крепостной засагай үедэ хаанта засагай эзэмдэлгын политика ябуулдаг дээрэһээ бусад арадуудтал адляар хоёр дабхар дарлалта доро байһан бурят арад ёһотой эрхэ сүлөөтэй болохо, экономико болон соёл культураяа үргэнөөр хүгжөөхэ аргагүй байһан юм.

Бурят орон хаанта Россиин гээгдэнги заха хизаар байһаараа үлөө һэн.

Тиимэһээшье хоридохи зуун жэл захалжа, марксизм-ленинизмын хамагые илагша, сэсэн мэргэн һургаал манай орондо илан мандаба. Ородой пролетариадай, тэрэнииие ударидагша ленинскэ Коммунистическэ партиин булад хатуу, хүсэн түгэлдэр алхасанууд холын заха хизаарнуудта суурядтай, Россиин гүрэнэй олон тоото арадуудые эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлдэ бодхоо һэн. Тиигэжэ Октябриин революциин һүр жабхаланта нэрээн соогуур дарлалта мүлжэлтын, боолшолгын хаанта засаг унаа бэлэй. Агуухэ Октябриин революциин ашаар Россиин гүрэнэй арадууд, тэрэ тоодо бурят арад эгээл һаруул һайхан зам дээрэ гараһан байна.

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин илан мандахада Россиин бүхы арадуудтал адляар бурят арад политическэшье, экономическэшье, оюун ухаанайшье талаар эрхэ сүлөөгөө олоһон, арадуудай эбтэй эетэй нэгэ бүлэ соо жаргаһан бэлэй.

Бурядай Автономно Советскэ Социалистическэ Республика байгуулха тухай Бүхэроссиин Центральна гүйсэдхэхэ комитедэй Президиумэй 1923 оной тогтоол гаража, бурят арадые тон ехээр баярлуулаа һэн. Олон зуун жэлэйнгээ түүхэдэ бурят арад анха түрүүшынхээ өөһэдын гүрэн түрэтэй, хүдэлмэришэд болон таряашадай гүрэн түрэ байгуулһан юм.

Коммунистическэ партиингаа, тэрэнэй Ленинскэ Центральна Комитедэй хүтэлбэри доро, Советскэ правительствын сагүргэлжын анхарал оролдолгын, ород арадай, манай ороной бусад арадуудай һайн һайхан туһаламжын ашаар, хүдэлмэришэд, колхозникууд болон алба хаагшадай шэн зоригто ажалай ашаар үнгэрэгшэ табан жэлнүүдэй үедэ нүүдэл, нүүдэлшүү арад зонтой Бурят орон индустриально-колхозно республика болоо.

Табан жэлнүүдтэ Коммунистическэ партиин ленинскэ национальна политикын ашаар мүндэлһэн манай индустри Бурят ороной ажалшадай омогорхолынь болоһон байна. Орон нютагаа индустриализацилха талаар бурят арадай амжалтые гүйсэдөөр, эли тодоор харуулхын тулада урда сагайнь байдалые һануулха хэрэгтэй болоно. Октябриин революциин урда тээ өөһэдын промышленность гэхэ юумэн үгы байгаа. Республикын байгуулагдаха үедэ хэрэод багахан предприяти байһан бэлэй. Харин мүнөө промышленна үйлэдбэриин олон һалбаринууд бии болонхой. Вольфрам-молибденэй ашагта малтамал ехэтэй газарта шаналжуулгын өөрын фабрикатай Зэдын комбинат баригдаа. Галуута Нуурай шулуу нүүрһэнэй промышленность бии болоод, хүгжэжэ байна. Манай республика ороной ажахыда барилгын модо ехээр үгэнэ.

Дайнай урда тээхи табан жэлнүүдэй үедэ Ленинэй ордентэ паровозо-вагонно завод, шэлэй оньһожоруулагдаһан завод, мяха-консервын комбинат, мелькомбинат, загаһанай комбинадууд, мотор заһабарилгын, судна заһабарилгын, модоной заводууд баригдаа һэн. Вүри 1940 ондо Бурят ороной промышленность 1923 онойхидо орходоо 70 дахин ехэ продукци үгэжэ байгаа.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай промышленность саашадаа түргэнөөр хүгжэжэ үргэлжэлөө. Мүнөө промышленностьмнай арадайнгаа ажахыда гол шухала һуури эзэлнэ. Республикын бүхыдөө бүтээн гаргаһан продукциин 80 процентые промышленностьмнай үгэнэ.

Ерэхэ долоон жэлдэ республикымнай индустриин саашадаа һалбаран хүгжэхэ үргэн зам нээгдэбэ. Арадаймнай ажахын хүгжэлтэдэ долоон жэл соо 7 миллиард түхэриг һомологдохоор хараалагдаа. Урда долоон жэлэйхидэ орходоо энэнь гурба дахин ехэ юм. Тэрэнэй 5 миллиард гараниинь шэнэ, һэльбэн үргэдхэгдэхэ предприятинуудай барилгада гаргашалагдаха.

Хүдөө тосхонуудта ажалшадай һуудал байдал танигдашагүйгөөр хубилаа. Хүдөө нютагуудта хүсэ ехэтэ трактор, комбайн, автомашина болон хүдөө ажахын бусад техникэтэй томо томо колхоз, совхозууд тогтонхой.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ тухай Коммунистическэ партиингаа түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, хүдөөгэймнай ажалшад һүүлэй жэлнүүдтэ гоёртой амжалта туйлаа. Хэдэхэн жэл соо колхоз, совхозууд 280 мянга гаран гектар шэнэ, боро газар ашаглаба. Үнгэрэгшэ жэлдэ 1953 онойхидо орходоо 2,5 дахин шахуу ехэ һүн һаагдаа, малай тоо толгой олошороо, үүлтэрынь һайжараа, 2,3 дахин ехэ нооһон хайшалагдадаг болоо.

Нэгэ бага ехэ мяхан абтадаг болонхой. Тиибэшье мяхан үшөөл багаар абтана гэжэ хүдөө ажахымнай хүдэлмэрилэгшэд гүйсэд мэдэрнэ. Тиигээд энэ зорилгоёо шиидхэжэ, гүрэндөө эрхим шанартай ехэ мяха үгэдэг болохын тулада бүхы оролдолгоёо гаргажа байна.

Коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулжа захалха тушаа КПСС-эй XXI съездын табиһан асари ехэ программые амжалтатайгаар бэелүүлэлсэхын тула республикымнай хүдөөгэй ажалшад долоон жэлэй туршада хүдөө ажахын продукци 2—3 дахин ехээр абадаг болохо гэжэ шиидэбэ.

Совет засагай жэлнүүдтэ соёл гэгээрэлнай һалбаран хүгжөө. Урдань үзэг бэшэг мэдэхэ хүнүүд тон үсөөнтэй байһан Бурят оронноймнай 650 һургуулида 110 мянган үхибүүд, 15 түсхай дунда, 2 дээдэ һургуулинуудта 11 мянга гаран студентнүүд һуралсажа байна. Театрнууд, Культурын байшан, улаан булангууд, культбаза, библиотекэ, музейнүүд олоороо нээгдээ.

Үндэһэн литература, искусствомнай һалбаран хүгжэжэ байнхай. Бурят олон уран зохёолшод—Х. Намсараев, Ч. Цыдендамбаев, Ж. Тумунов болон бусадай номууд ород, социалистическэ оронуудай арадуудай—хитад, монгол, венгр, чехословак, немец хэлэн дээрэ хэблэгдэжэ байдаг.

Энэ жэлэй ноябрь һарада Москвада болохоёо байһан Бурядай искусство болон литературын декадада түхэл маягаараа үндэһэн, удхаараа социалистическэ соёл культурынгаа хүгжэлтын амжалтануудые харуулхамнай.

Научна эрдэм ухаанай хүгжэлтэ гайхамшагта амжалтануудаймнай нэгэн мүн. Урдань Ородой географическа бүлгэмэй нютагай нэгэ таһагай байһан хизаарта мүнөө СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин комплексно научно-шэнжэлэлгын институт, зооветеринарна, бага шанарай институдууд хүдэлмэрилжэ байна.

Ородой гүрэндэ Бурят ороной һайн дураараа ороһоор 300 жэлэй алдарта ойн найрые тэмдэглэжэ байхадаа бурят арад түүхэтэ замайнгаа, ямагтал Совет засагай жэлнүүдтэ туйлаһан илалта, амжалтануудайнгаа орьёл үндэр дээрэһээ аласай холые—коммунизмын һаруул һайхан сагай жаргалта байдалые шэртэн хаража байна.

Ойн баярайнгаа найрай үдэр бурят арад агуухэ ород арадта, Советскэ Союзай Коммунистическэ партида—бүхы илалта амжалтануудымнай эмхидхэгшэ, ударидагшада халуун зүрхэнэй баясхалан хүргэнэ.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

ЖАРГАЛАЙ ЗАМ

Үглөөнэй үүр хираан...

Бурят ороной хүхэ торгон тэнгэриин хярхагаар, Байгалай хоймор хабсагай дээгүүр, Саянай алтан мундарга дээгүүр үглөөнэй түрүүшын туяан алта шаража захална. Иимэ үүр хираан манай түрэлхи ороной хаанашье адляар болодог ха юм. Вүри гурбан зуун жэлэй саанашье үүр хираан эгээл иимээр лэ эхилдэг байгаа. Тиигэжэ таряаша ород, малша бурят, ангууша хамниган зоной хүндэ хүшэр ажал хүдэлмэридэ ами оруулдаг бэлэй. Тиигэжэ тэдэ олон ондоо яһатан зон аяар гурбан зуун жэлэй саана анха түрүүн уулзажа, аяга сайгаа андалдан амһажа, гааһа дааһаяа залалсан татажа, эбтэй эетэй ажана түбхинэн, Байгал нуурые далай болгон, Сэлэнгэ голые мүрэн болгон нуугаа гэһэн юумэл.

Харин мүнөө советскэ алтан наран доро шэнээр амисхалан бодоһон ажалша мэргэн арад зон агуухэ ород арадай арюун һайхан сэдьхэл һанаагаар, алдарта Коммунистическэ партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэреэр эрхэ сүлөөгөө, эрдэм шадабаряа оложо, арюухан далай, алдарта Байгалай баян тэнюун эрьё хүбөөгөөр золтой жаргалтай коммунистическэ байдалаа зохёон ажаллажа һууна.

Эндэхи газар дайдын, улад зоной уран бэлигтэй эльгэ зүрхэн сооһоо баяр жаргалай ирагуу найхан хүгжэм хүнхинэн гаража, Байгал далайн бардам өгсом үбсүүн дээгүүр, Бурят ороной айлшадаа хүндэлдэг хоймор энгэр дээгүүр алдарта гурбан зуун жэлэй жабхаланта хүхюун найр наадаанай эхи татана.

Үглөөнэй наранай үнгэ һайхан туяа шэртэн, өөдөө харагты—Советүүдэй байшангай дэнзэ дээрэ намилзан байгаа советскэ Бурядай гүрэнэй һүлдэ туг дээрэ Эхэ ороноймнай эгээл дээдын шагнал хайра—Ленинэй орден яларан, олон түмэнэй зүрхэ сэдьхэл баярлуулна.

Мүнөөдэр хото, хүдөөгэй ажалшан арад өөһэдынгөө бүтээһэн ажалай аша габьяае бодото дээрэнь үзэжэ, Советскэ правительство болон Коммунистическэ партиин зүгтэ баясхалангай халуун сэдьхэлээр хандана. 300 жэлээр дашарамдуулан бууһан энэ ехэ үндэр дээдын шагнал хайра хадаа урдамнай хүлеэжэ байгаа үшөө ехэ ажалай бүтээл тээшэ уряална!

Мүнөөдэр советскэ Бурят ороной согтой залитай ажалшан түмэн Коммунистическэ партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро, агуухэ ород арадай үнэн сэдьхэлэй халуун туһаламжатайгаар туйлаһан ажахын, соёл культурынгаа асари ехэ амжалтануудые дүнлэн гаргажа байна.

Манай республикын, Бурядай экономическа районой промышленна предприятинууд эд гаргалгаар хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, партиин үмэнэ элидхэбэ.

Республикын колхозууд, совхозууд хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые улам ехэ болгохын хойноһоо унаһан малгайгаа абангүйгөөр оролдожо ерээ. Хаа хаанагүй жэгдэ һайнаар гаража байгаа ургаса таряанайнгаа хойноһоо онсо харууһа табижа, үбһэ хуряалгада, силос дарлагада тон ханамжатайгаар бэлдэжэ байнхай.

Манай соёл культурын һалбари дээрэ туйлагдаһан амжалтанууд айхабтар ехэ. Уран зохёолой, уран һайханай ажалтан мүнөө жэлэй ноябрьда Москвада болохоёо байһан литература, искусствын арбан хоногой харалгада эдэбхитэй шангаар бэлдэхэ зуураа, творческо ехэхэн амжалтануудые туйлаһаниинь элитэ. Ойн найрта зорюулагдаһан баярай суглаан дээрэ манай искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй бэлдэһэн гоё һайхан концерт түрэл ороноо, түгэс жаргалта байдалаа, агуухэ Россие, ашата Коммунистическэ партияа магтаһан жабхаланта дуугаар нээгдэхэ юм:

Байгал гэхэдээ шамдаал дуралнам:
Баян Бурят оромнай.
Бага зоной ахайнь байналши,
Ваатар сагаан Россимнай.
Бурят араднай ород арадтай
Ахა дүүгэй холбоотой.
Булад партиин сэсэн заабаряар,
Арюун замнай табяатай.

Эдэ үдэрнүүдтэ городой соёлой болон амаралтын парк дотор ороходо, танихаар бэшэ гоё һайхан байна. Паркын гол үүдэ оромсоор хадын малтамалнуудай промышленностиин павильон альга дэлгэнэ. Удаа дараалан манай социалистическэ индустриин дээжэнүүд харуулагдана. Мүн манай хүдөө ажахын амжалтанууд, соёл культурын туйлалтанууд үргэн дэлгэрээр олоной үзэмжэдэ табигданхай.

Эдэ бүхы амжалтануудай аха дүүгэй холбоотой ажалшан зоной гараар, үргэн далайсатай социалистическэ мүрысөөнэй ашаар туйлагдаа. Манай республика дотор коммунистическэ ажалай бригадануудай үндэр дээдын нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэжэ байгаа зуун дала гаран коллектив бии юм. Коммунистическэ ажалай ударник гэһэн хүндэтэ нэрын түлөө мянга зуун жаран долоон залуу хүбүүд, басагад урилдан тэмсэжэ байна. Иигэжэ республикын бүхы ажалшад, үбгэн залуугай илгаагүй, оролдосотой шангаар хүдэлжэ, гурбан зуун жэлэйнгээ баярай ехэ үдэрые сэдьхэл дүүрэнээр угтаба.

Баян хэшэгээ дэлгэһэн байдаг Баргажан, Курумкан нютагуудые абаад үзэе. Эндэхи нютагууд Бурят ороной түүхын мүнхэ хуудаһанда баларшагүйгөөр бартаһан байха. Эгээл эндэ ородой түрүүшын түлөөлэгшэд бууժа, хонин төөлэй габьюулһан, хурза арза бариһан гэхэ. Эгээл эндэ эрэлхэг декабристнууд эрхэ сүлөө үмөөрһэнэй түлөө сүлэгдэжэ ерээд, болбосоролой хүдэлмэри бурят зоной дунда дэлгээ бэлэй. Эгээл эндэ агуухэ поэт Александр Пушкинай алтан үгэнүүд дуулдаа һэн. Эгээл эндэ ород, бурят нүхэд алхамаа жэгдээр татан, эдир залуу Совет республикын түлөө шуһаяа адхаа һэн.

Энэ нютаг Баянгол гэжэ бурят орон соо суурхаһан байна. Хура бороонһоо ундалһан, халуун наранһаа һалбарһан үлзы баян тала. Энэ талада таригдаһан таряан нэгэ жэгдээр хүхэрэн гаража, табан хушуу мал һүрэглэн бэлшэнэ.

Тэндэһээ саашалхада, Курумканай аймагай Аян гэдэг баһал баян тэнюун тала тэниинэ. Эндэ, Дэрээн нютагта, ашата Ленинэй арюун нэрэ абаһан баян колхоз түбхинэн, аха дүүгэй холбоогоор шэрээгдэһэн олон үндэһэ яһатанай орьёлмо ажал бусална. Энэ артельдэ дүрбэн зуугаад бүлэ айлнууд—бурят, ород, эвенк, татар, хитад, украин үгтай зон—эбтэй эетэй нэгэн бүлэ шэнгеэр ажаллажа, Курумканай талада коммунизм байгуулна.

Иигэжэ Байгалай эрьеэр баяр жаргаланта бурят зон дуулажа байна! Ирагуу һайхан аялгань аяар гурбан зуун жэлэй үеын түүхые домогложо, мүнөөнэй жабхаланта һайхан байдалые магтан, хүхэ тэнгэриин энгэр дээгүүр, хүлхэ талын хормой дээгүүр салгидан гарана.

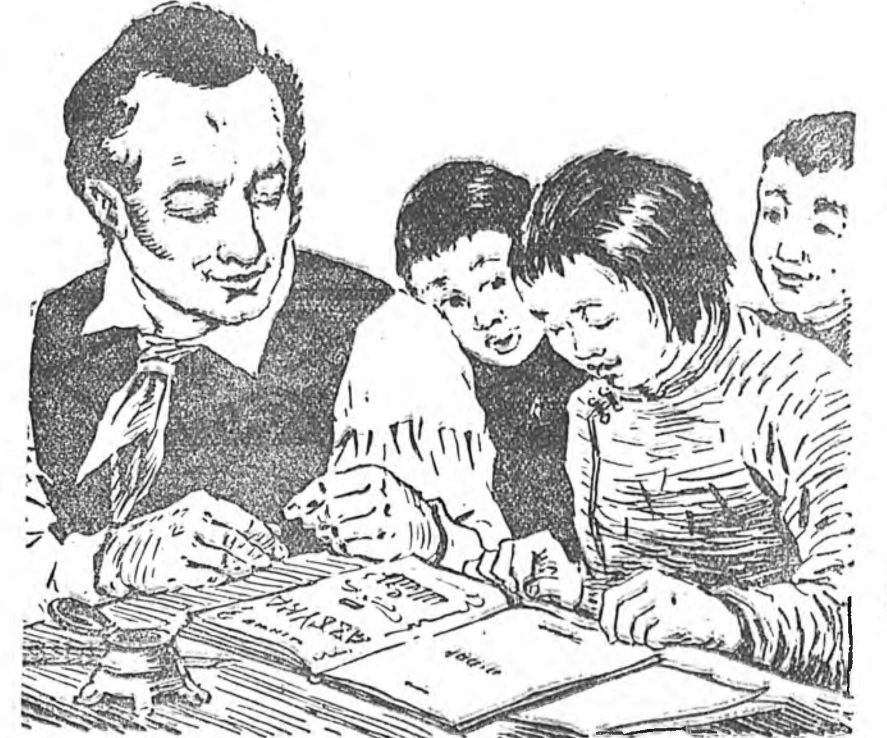
Энэ дуунай эршэтэ аялгын хангинаан соогуур Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын амаршалгын халуун үгэнүүд радио долгин дээгүүр эбхэрэн ерэбэ. Спасска башниин часай сохилдолтой зүрхэнэйнгөө сохилдол шалгажа, ажалша түмэн бурят зон ашата партиин амаршалгын үгэнүүдые энгэрээ нээжэ, үбсүүгээ сэлижэ, арюун һайханаар хүлеэн абаба. Иигэжэ баяраймнай энхэ мүнхэ юрөөл түүрээлгэнүүд Эхэ орон соомнай эршэтэйгээр долгилон гарана:

— Эрхим дээдэ шагналда хүртэһэнэйнгөө урманда, ажал хүдэлмэрээ арбан дабхар эршэмтэйгээр ябуулжа, долоон жэлэй түүхэтэ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэбди!

Бата нэгэдэлэй баярта домогһоо

Ородой агуухэ математик, Казаниин университедэй ректор Н. И. Лобачевский Бурядай түрүүшын эрдэмтэ Доржи Банзаровта эрдэмтын диплом барюулжа байна. Арадай уран зурааша А. Окладниковай зураг.

Декабрист Н. А. Бестужев бурят үхибүүдые эрдэм номдо һургажа байна. Арадай уран зурааша Г. Павловай зураг.

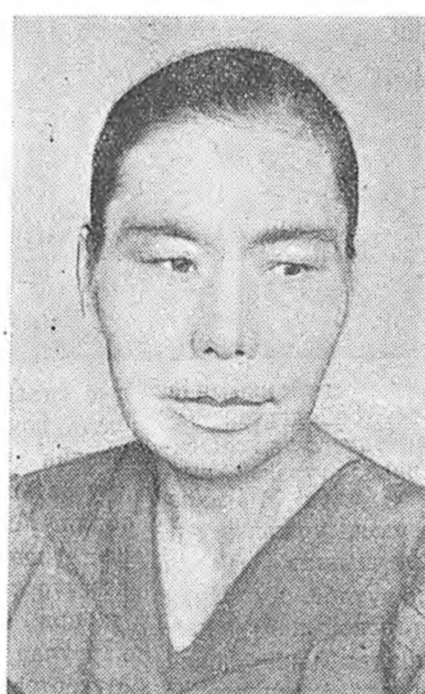

Суута революционер И. В. Бабушкин түрүүшын бурят революционер Ц. Ц. Ранжуровта Улаан туг барюулһаар харуулагдана. Уран зурааша А. Сахаровскаягай зураг.

ТҮҮХЭТЭ ХАНИ БАРИСААНАЙ ТУГ ДОРО

1959 он

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ҮНДЭР ХАЙРАДА ХҮРТЭГШЭД

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Социалистическэ Ажалай Геройнууд: **Г. Б. Цыденов,** Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, **В. И. Зимерева,** Бурядай Зооветинститудай һуралсалай-туршалгын ажахын һаалишан. Ленинэй орденоор шагнагдагшад: **М. А. Чернышев,** Улан-Удын паровозо-вагонно заводой фрезеровщик, **А. Е. Морозов,** Зэдын комбинадай горно мастер, **И. А. Кобелев,** Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой комплексно бригадын бригадир, **Ж. Б. Ванкеев,** Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Үндэр шагнал шэнэ амжалтада зоригжуулна

Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэлэй ой совет гүрэнэй арадуудай ехэ һайндэрнүүдэй нэгэн болобо. Аха дүү арадуудай таһаршагүй нэгэдэл совет засагай үедэ коммунистическэ общество байгуулхын түлөө тэмсэлэй илагдашагүй ехэ хүсэн болоһонииь мэдээжэ.

Советскэ Союзай олон түмэн арадуудай бүлын гэшүүн болоһон бурят арад гээгдэнги заха хизаар байһан орон нютагһаа индустриальна түрүү республика болгожо шадаа. Бурядай республикын байгуулагдаһан 1923 ондо оройдоо 1500 шахуу хүдэлмэришэдтэй хэдэхэн ахир предприяти байһан юм. Мүнөө республика доторнай машина бүтээлгын, металл болбосоруулгын, горнорудна, эдеэ хоолой барилгын материалнуудай, модо бэлэдхэлэй, хүнгэн промышленностиин ехэхэй предприятинууд хүдэлмэрилдэг болонхой. Эдэ предприятинууднай ороноймгоо бухы экономикодо ехэ үүргэ дүүргэдэг болоо. Республикымнай промышленностиин үйлэдбэрилһэн продукци аяар 93 областьнуудта эльгээгдэнэ. Бурядай республикын хүдэлмэришэдэй гараар бүтээгдэһэн, үйлэдбэрилэгдэһэн судна, паровоз, булад болон шэрэмэй шудхалаа, нүүрһэн, сэмбэ, шифер, колбаса, консервэ гэхэ мэтэ эд бараан арадаймнай ажахыда хэрэглэгдэнэ.

Бурядай республикада олон һалбаритай промышленность байгуулха хэрэгтэ ород арадай хүргэһэн туһаламжа тон ехэ. Шэнэ завод, фабриканууддаймнай баригдажа байха үедэ индустриальна областьнуудһаа мэргэжэл ехэтэй инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ерэһэн юм. Тэдэнэр орёо оньһото техникэ шудалха талаар ехэ туһа хүргэһэн байна.

Промышленна предприятинуудай, барилгын организацинуудай предприятинууд республикынгаа ажалшадтай хамта мүрысэн хүдэлмэрилжэ, хани барисаанай 300 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтаба. Энэ амжалтые үндэрөөр сэгнэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Бурядай АССР-ые Ленинэй орденоор, промышленностиин, хүдөө ажахын, культурын олон хүдэлмэришэдые орден, медальнуудаар шагнаба. Эрхимэй эрхимүүдтэ Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоноой. Тэрэшэлэн хэдэн олон түрүү хүнүүд РСФСР-эй, Бурядай АССР-эй Верховно Соведүүдэй Президиумэй Хүндэлэлэй Грамотада хүртэбэ. Энэ үндэр шагнал республикымнай бухы ажалшадые саашадаа бүри ехэ амжалта туйлахын түлөө тэмсэлдэ зоригжуулна. Промышленна предприятинуудай коллективүүд нэн түрүүн продукци үйлэдбэрилхэ 1959 оной, мүн долоон жэлэй түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэхын тула бухы хүсэ шадалаа элсүүлхэ болоно.

КПСС-эй ЦК-гэй июнь һарада болоһон Пленумэй, мүн 300 жэлэй ойн һайндэрэй хүндэлэлдэ абтаһан уялгануудые бэелүүлгын дүн предприяти болон барилга дээрэ үйлэдбэриин ехэ арга боломжын үшөө бии байһые гэршэлнэ. Һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй үедэ хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд эдэбхи, үүсхэл гаргажа, ажалай эмхидхэл һайжаруулха, машина, түхеэрэлгые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха талаар үнэтэ дурадхал оруулһан байна. Эдэ бухы эдэбхи, оролдолгын ашаар республикымнай промышленность валовой продукци гаргаха хахад жэлэйнгээ түсэбые 100,3 процент, тэрэ тоодо совнархоз — 100,2 процент дүүргэһэн байна.

Республикымнай түрүү предприятинуудай нэгэн болохшо мяха-консервын комбинадай коллектив хахад жэлэйнгээ даалгабариһаа гадуур 336 тонно колбаса, 110 мянган банка консервэ, 300 гаран тонно мяха гарган, КПСС-эй ЦК-гэй Пленумые угтаһан байна. 6 һарынгаа түсэбые июниин 5-да дүүргэһэн Улан-Удын модоной заводойхид хахад жэлэйнгээ даалгабариһаа гадуур 2 миллион түхэригэй продукци гарган, энэ һайндэрые угтаба.

Галуута-Нуурай рудоуправлениин, Кяхтын промкомбинат болон эдеэ хоолой комбинат, Тимлюйгэй асбоцементын, паровозо-вагонно заводууд һайнаар хүдэлмэрилжэ, түрүү коллективүүдэй зэргэдэ ороһон байна. «Забайкаллес» комбинадай предприятинууд модо бэлэдхэлгээр 1-дэхи кварталда ехэхэн гээгдэлдэ ороһоншье һаа, тэрэ гээгдэлээ түргөөр усадхажа шадаа. Удаан саг соо гээгдэжэ ябаһан Хүрьбын леспромхоз модо бэлэдхэхэ хахад жэлэйнгээ даалгабариие июниин 25 болотор дүүргэжэ урьдөө. Эндэ нүхэр Грипак гэгшын хүтэлбэрилдэг бригада модо бэлэдхэлгээр аяар 7,5 һарын даалгабари дүүргэн, КПСС-эй ЦК-гэй Пленумые угталсаа. Тэрэшэлэн Байгалай түрүү леспромхозой Кичигин, Липин гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг комплексно бригаданууд тус бүридөө хахад жэлэйнгээ даалгабаринуудые 170—180 процент дүүргэһэн байна. Хандагатайн, Шулуутайн, Худанай леспромхозуудай бага зэргэ гээгдэжэ ябаһаншье һаа, «Забайкаллес» комбинат модо бэлэдхэн шэрэхэ хахад жэлэйнгээ түсэбые амжалтатайгаар дүүргэбэ.

Республикымнай промышленностиин олонхи предприятинуудай 1959 оной түрүүшын хахадта муу бэшээр хүдэлһэн дээрэһээнь продукци үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ түсэбые уридшалан дүүргэхэ гүйсэд арга боломжотойбди. Эдэ арга боломжонуудаа зүбөөр ашаглахын тула предприяти бүхэнэй коллективэй хүсэ шадалые элсүүлхэ, үйлэдбэриин талмайе ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ, уралан нарижуулга болон ухаалан зохёолгын хүдэлмэридэ инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, бухы хүдэлмэришэдые эдэбхи ехэтэйгээр хабаадуулха хэрэгтэй.

Долоон жэлэй түсэбөөр урдамнай табигдаһан харюусалгатай зорилгые дүүргэхэ арга боломжо юуб гэхэдэ, промышленностиие хүгжөөхэ талаар партиимнай хараалһан гол шугам—үйлэдбэриие бухы хэмжээгээр оньһожоруулха, автомадай техникээр хангаха хэрэг болоно. Шухалын шухала эдэ асуудалнуудые шиидхэжэ шадаад байхадаа, долоон жэлэйнгээ даалгабариие болзорһоонь урид дүүргэхэ аргатайбди.

Промышленность болон барилга дээрэ техническэ дэбжэлтэ туйлаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй июниин Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлгэ ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ, ажал ехэтэй хүдэлмэриие хүнгэдхэхэ, продукци үйлэдбэрилгые ехээр дээшэлүүлхэ арга олгохо байна. Үйлэдбэриие оньһожоруулга болон автомадай техникээр хангалгын ямар ехэ үүргэтэй байһыень республикынгаа предприятинуудай ажал хэрэг дээрэһээ хаража болохоор. Жэшээнь, Улан-Удын консервын заводто банка дүүргэхэ оньһо хэрэглэһэнэй ашаар автомат бүхэнһөө 10 хүниие сүлөөлхэ арга олдоо. «Механлит» заводто «ТДТ-40» трактор, «МАЗ-200» автомашинын заһабарилгые поточно аргада оруулжа, ажалай бүтээсэ 20 процентээр дээшэлүүлэгдээ.

Ципиканай алтанай прийскын управлени удаан саг соо гээгдэлһээ гарахаяа болиһон юм. Энэ жэлдэ газарай гэдэхые хүлеэнгүйгөөр, драга машинын котёлой ууралаар малтаха газараа гэдхэхэ гэжэ алташад шиидэһэн байна. Алташадай энэ дурадхал хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид 102 процент дүүргэхэ арга олгоо.

Промышленна түрүү предприятинуудта ажалай бүтээсые дээшэлүүлгээр ехэхэн амжалта туйлагдажа байбашье, зарим гээгдэнги предприятинуудта ажал ехэтэй хүдэлмэриие оньһожоруулгаар, машина, техникые дүүрэн хүсөөрнь ашаглаха талаар шухала асуудалнууд муугаар шиидхэгдэнэ. Эдэ дутагдалнуудые усадхаха талаар хэмжээн абтанагүй. Тимлюгэй цементын завод гүрэнэй түсэбые саг болзор соонь дүүргэдэг болохын тула хэдэ хэдэн хэмжээ абабашье, байгша оной түрүүшын хахадта 10 шахуу мянган тонно цемент оронойнгоо барилгануудта дутуу үгөө. Уурал гаргадаг түхеэрэлгын муугаар ашаглагдадаг дээрэһээ электростанциинь хүсэн дүүрэнээр ашаглагданагүй. Энэ ушарһаа боложо, үнгэрһэн 6 һара соо заводой цементын пеэшэнгүүд аяар 1500 час миин байха баатай болоо. Энэ мэтын дутагдалнуудые дары түргөөр усадхаха гээшэ КПСС-эй ЦК-гэй июниин Пленумэй шиидхэбэриие бодотоор бэелүүлгэ болохо байна бшуу.

Барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри, үйлэдбэриин хүсые зүбөөр хэрэглэхын, долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэхэ талаар Владимирска, Свердловско областьнуудай ажалшадай һайшаалта үүсхэл Бурядай АССР-эй промышленна предприяти болон барилгын организацинуудта үргэнөөр дэмжэгдэжэ байна. Улан-Удын модоной заводой, мяха-консервын комбинадай, «Механлит» заводой коллективүүд долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь нэгэ жэл урид дүүргэхэ гэһэн уялга баталан абаа. Мебельнэ фабрикын хүдэлмэришэд 1965 ондо туйлаха үйлэдбэриингөө хэмжээе 1963 ондо хүсэхэ гэжэ уялга абаһхай.

Россин гүрэнтэй Бурят ороной нэгэдэһээр 300 жэлэй ойтой дашарамдуулан, парти, правительствымнай Манай республикые Ленинэй орденоор шагнаһан ушар ажалшадаймнай мартагдашагүй ехэ омог, баяр болоно. Парти, правительствынгаа барюулһан үндэр хайра шанда харюу болгон, социалистическэ Бурят ороной промышленностиин хүдэлмэришэд долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ арадай тэмсэлдэ бухы хүсэ шадалаа элсүүлхэ байна.

К. ПРОДАЙВОДА,
КПСС-эй обкомой промышленность, транспортын таһагые даагша.

РСФСР-эй Правительственна делегаци Улан-Удэ ерэбэ

Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэлэй ойн баярта хабаадахын тула агууехэ ород арадай түлөөлэгшэд — Россин Федерациин правительственна делегаци үсэгэлдэр, июлиин 3-да, Улан-Удэ ерэбэ.

Делегациие КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Д. С. Полянский толгойлно. Делегациин составта: КПСС-эй Московско городской комитедэй нэгэдэхи секретарь нүхэр В. И. Устинов, РСФСР-эй Хүдөө ажахын министр нүхэр С.В. Кальченко, СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент академик нүхэр М.А. Лаврентьев, Ленинградай «Фрезер» заводой токарь нүхэр И. Д. Леонов, Смоленско облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр А. Т. Гнедов, Ивановска областиин «Путь Ильича» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Е. А. Чернышева, «Москва» журналай редактор нүхэр Е. Е. Поповкин оролсоно.

***

Арадуудай хани барисаанай һайндэр тэмдэглэлсэхэеэ Красноярска хизаарай делегаци (хүтэлбэрилэгшэнь ажалшадай депутадуудай хизаарай гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Н. А. Масленникова), Яхадай АССР-эй делегаци (хүтэлбэрилэгшэнь республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. И. Кононов), Удмуртиин АССР-эй делегаци (хүтэлбэрилэгшэнь республикын Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ П. П .Сысоев), Хальмагай АССР-эй делегаци (хүтэлбэрилэгшэнь республикын Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. К. Килганов), Читын областиин делегаци (хүтэлбэрилэгшэнь КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. И. Козлов), Тувын автономно областиин делегаци (хүтэлбэрилэгшэнь КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь С. Тока), Горно-Алтайн автономно областиин делегаци (хүтэлбэрилэгшэнь облгүйсэдкомой гэшүүн, түүхэ, хэлэ ба литература шэнжэлхэ научна институдай директор Т. М. Тощакова) болон бусад делегацинууд мүн лэ үсэгэлдэр Улан-Удэ ерээ.

Ц. НОМТОЕВ

ОРОД АРАД

Үргэн баян орон соом
Үнэр олон арадууд бии.
Олон энэ арадууд соом
Ударидан хүтэлэгшэ аха бии.

Алишье арадтаа ойро—
Аха ехэ улад юм.
Алишье арадтаа дурлагдагша—
Агууехэ ород юм.

Ород хэлэн баян лэ,
Олон арадые холбоно.
Ородой соёл гүнзэгы лэ,
Урдамнай толо татуулна.

Ород хүн налархай,
Омогтой найдан нүхэсэнэбди.
Ород зон зүрхэтэй,
Урагшатай урагшаа дабхинабди.

Эсэгэ ороноймарадуудай
Эмхидэн сугларһан газарта,
Бүгэдэ арадай хүбүүдэй
Барандаа жагсаһан үедэ,

Ород арад, ахалнаш,
Олон дүүгээ дахуулнаш,
Хамагай түрүүндэ зогсонош,
Хамтынгаа хүсэ эмхидхэнэш.

Ажалай бэлэгүүд

Россин гүрэнтэй Бурят ороной нэгэдэһээр 300 жэл болоһоной түүхэтэ ойе ажалай бэлэгээр угтахын түлөө оролдожо, республикымнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлана.

Гүрэндэ һү, мяха, нооһо худалдаха, тушааха хахад жэлэй, үндэгэ худалдаха жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн социалистическэ мүрысөөндэ **Байкало-Кударын, Закаменай, Иволгын, Прибайкалиин, Түнхэнэй** аймагай ажалшад шалгаржа гараа. Эдэнэр мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө бухы талаарнь үлүүлэн дүүргээ. **Кабанскын** аймагай ажалшад мяха, һү, нооһо худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ. Закаменай колхозууд гүрэндөө хахад жэлэй түсэбһөө гадуур 2070 центнер мяха, 637 центнер һү, 327 центнер нооһо, 45 мянган үндэгэ тушааһан байна.

ҮСЭГЭЛДЭР ВЫСТАВКЭ НЭЭГДЭБЭ

Бурядай арадай ажахын, соёл культурын туйлалтануудые харуулһан выставкэ үсэгэлдэр нээгдэбэ. **Зураг дээрэ:** БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Р. Филиппов выставкэдэ орохо лентые хайшалжа байна. **А. Мантаевай** фото.

Эдэ үдэрнүүдтэ республикымнай ниислэл хото Улан-Удэ городой амаралтын парк һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Сэл ногоон таримал модод набша намаагаа дэлгээн хоншуухан үнэр хангалтуулна. Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэлэй ойдо зорюулжа эмхидхэгдэһэн арадай ажахын, культурын ехэ выставкын павильонууд хүсэд бэлэн болгогдоод жэрылдэн харагдана.

Эндэ выставкые нээлгэдэ зорюулагдаһан митинг үсэгэлдэр боложо, городой ажалшад, партийна, советскэ, ниитын организацинуудай түлөөлэгшэд олоороо хабаадалсаа.

...Үдэрэй 12 час. Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр В. Филиппов паркын үүдэндэ тодхогдоһон трибунада гаража, тобшохон үгэ хэлээд, республикын арадай ажахын, культурын хүгжэлтые харуулһан выставкые нээхэ тушаа зарлагдаһан митингые эхилһэн дээрэ тоолобо.

— Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэлэй ойн баярые манай бурят арад баяр баясхалантайгаар тэмдэглэхээ байна,—гэжэ нүхэр В. Р. Филиппов хэлээд, совет засагай жэлнүүдтэ ород арадай туһаламжаар бурядуудай зол жаргалтай, хүгжэнги экономикотой болоһон тухайнь тэмдэглээ.

Нүхэр Филипповэй үгэ хэлэһэнэй удаа Улан-Удын мяха-консервын комбинадай котельнэ цехын түрүү хүдэлмэришэн Ф. Пивняк гэгшэдэ үгэ үгтөө.

Зэдын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Б. Мурхонов, Бурядай комплексно институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ Ц. Цыдендамбаев гэгшэд митинг дээрэ үгэ хэлэбэ.

Хүнүүдэй үгэ хэлэһэнэй удаа Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр В. Филиппов паркын үүдэндэ татагдаһан торгон лент хайшалжа, выставкые нээбэ. Һүүлээрнь хүнүүд выставкын павильонуудаар ябажа хараа.

«Хэлхеэ холбоон», «Машина бүтээлгэ», «Энергетикэ» гэһэн гаршагтай ехэ павильондо хүнүүд олоороо орожо, паровозо-вагонно заводой, «Механлит», станок бүтээдэг Селендумын, мотор заһабаридаг Улан-Удын заводуудай бүтээн гаргадаг, продукцитай танилсаа. Хүдөө ажахын, эдеэ хоолой, хүнгэн промышленностиин, нютагай промышленностиин, мүн бусадшье павильонуудые хүнүүд һонирхон хараһан байна.

И. Бальдиров.

АХА ДҮҮНЭРЭЙМНАЙ АМЖАЛТА

Баян даа, hайхан даа байдалнай

Ород, бурят арадуудай нэгэдэн нүхэрлэhэн түүхэтэ 300 жэлэй ойн баярай hайндэрые тэмдэглэн найрлажа, түйлаhан амжалта, олоhон жаргалаа согсолон хаража байхадаа, манай округой ажалшад омогорхохо ёhоороо омогорхоно, омогорхохоншье эрхэтэй. Ород арадта түшэглэн, Россин революционно пролетариадай баатар габьяата тэмсэлэй ашаар, бурят үндэhэтэн манай ороной бусад арадуудтай хамта хүн түрэлтэнэй түүхэдэ анха түрүүн дарлалта мүлжэлгэhөө мултаржа, түгэс эрхэ сүлөөтэй болоо. Тиигэжэ Агуусхэ Октябриин, Коммунистическэ партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэриин ашаар, Совет засагай жэлнүүдтэ бүхы Бурят орон тоёо хамта округоймнай ажахы, соёл культура хурдан түргэнөөр хүгжэжэ, танигдашагүй болотороо хубилаа.

Соёл болбосоролой, ажахын баян дүршэлтэй ород арад бурядуудта алишье талын айхабтар ехэ туhа хүргэhэн байна.

Совет засагай үедэ округой хүдөө ажахы эрид шууд хүгжөө. Тарилгымнай талмай 11 дахин үргэдхэгдөө, 15 дахин ехэ ороохо тараан ургуулагдадаг болоо. Тиигээд хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгөөр Эрхүүгэйнгээ область соо шиидхэхы hүүри эзэлжэ эхилэнхэй.

Округой эмхидхэгдэhэн 1937 онhоо хойшо эндэ хүдэлдэг трактор, комбайнуудай тоо таба дахин олошороо. Зарим колхозууд 38—42 тракгортай болоhон байна. hүүлэй табан жэлэй туршада, сентябриин Пленумэй hүүлээр, 200 мянга гаран гектар шэнэ, залууг газар элдүүрилэгдээ. Тиигэhэнэй ашаар hайн ургаса абтажа, гүрэндэ ехэ ороохо тараан тушаагдадаг болобо. КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленумэй (1953 он) түүхэтэ тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула эндэхи ажалшад үүсхэл оролдолго гарган ажаллажа, ехэхэн амжалта түйлаа. Тэрэнэй урда тээхи 14 жэлэй хугасаа соо ургуулагдаhантай адли хэмжээтэй ороохо тараан 1953 онhоо хойшо абтаhан байна. Манай колхознигууд өөhэдынгөө түйлаhан амжалтаар hанаагаа амаршоогүй. Оролдолго хэшээлээ улам дэлисэтэй болгожо үргэлжэлhөөр.

Мал ажалнай мүн лэ эршэмтэйгээр хүгжөөгдэжэ байнхай. hүүлэй жэлнүүдтэ хамтын малай тоо олошороо, ашаг шэмэнь бүри дээшэлээ. 1953 онhоо хойшо эбэртэ бодо малай тоо—22, гахайн—36, шубуунай—40 процентээр нэмэhэн байна. hүн далай улам ехээр үерлэн бэлтарна. Үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриhөө 2100 килограмм hүн hаагдаа. Хүдөө ажахыгаа эрид ехээр хүгжөөхын түлөө арад ниитын тэмсэлдэ хабаадаhан олохон малшад, hаалишад гайхамшагта үрэ дүн түйлажа, арад зоной магтаалда хүртэнэ. Алайрай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой суута hаалишан Д. Е. Хажинова, «Страна Советов» колхозой hаалишад П. А. Адушинова, В. В. Васильева, А. Е. Баранова болон бусад энэ жэлэй үнгэрэгшэ табан hарын туршада дааhан үнеэн бүриhөө 1850—1900 килограмм hү hаагаа. Нёдондо округой 356 hаалишад тус тустаа үнеэн бүриhөө 2500 гаран килограмм, 69 hаалишад—3000 гаран килограмм, 22 hаалишад—3500 гаран килограмм hү hааhан юм.

Хони үсхэбэрилгын талаар амжалта түйлаhан түрүүшүүлэй зэргэ мүн лэ саг үргэлжэ нэмэнэ. Алайрай аймагай түрүү хонишод 100 эхэ хонин бүриhөө 217—218 хурьга абаад, бүтэн бүрин түлжүүлээ. 100 эхэ хонин бүриhөө 100 гаран хурьга абаhан, хонин бүриhөө 4,2 килограмм ноохо хайшалhан хонишод олон.

Колхозуудай экономикын ургахатай хамта олзо доходынь дээшэлжэ, ажалшадай хангагдамал, болбосон байдал улам hайжараа. 1937 ондо колхозуудаймнай мүнгэн олзонь бүхыдөө 15 миллион 400 мянган түхэриг байhан аад, 1953 ондо—52 миллион 188 мянган, 1958 ондо—156 миллион 816 мянган түхэриг болоhон байна. «Унгинский скотовод», «Гигант», «Красный Нельхай», Калининай нэрэмжэтэ, «Страна Советов» болон бусад хэдэн колхоз 7—9 миллион түхэриг олзо доход оруулна. Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ амжалта түйлаhан 646 түрүүшүүл Советскэ Союзай орден, медальнуудаар шагнагданхай. 6 эрхимэй эрхимүүд Социалистическэ Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө. Алайрай аймагай «Гигант» колхоз «Хүндэлэлэй Тэмдэг» гэжэ орденоор шагнагдаа.

Округой колхозуудта олон янзын барилга үргэн далайсатайгаар хэгдэжэ байнхай. Типовой проектээр олон колхоздо Культурын хоёр дабхар шулуун байшан баригдаа. Байшан бүхэнэй барилгада миллион үлүүтэй түхэриг гаргашалагдаба. Тэрэшэлэн мал ажалай «городууд» шулуугаар бодхоогдожо байна.

Манай округ хүгжэнги промышленностьтай болоодүй, тиигэбэшье аймаг бүхэндэ нютагай, кооперативна үйлэдбэриин предприятинууд бии болоjо байнхай. Хамтадаа 23 тиимэ предприяти хүдэлнэ. Округтомнай гипс, шулуу нүүрhэн элбэг. Шулуу нүүрhэнэй шахта, гипсын рудник манайда эмхидхэгдээ. hаяар гипсын завод баригдаха. Тэндэhээ үдэр бүри 150 шахуу вагон эрхим шанартай гипс элдэб нютагуудта эльгээгдэхэ юм. Округой түб тосхон—Усть-Ордынскда жэлдээ 2 миллион хирпиисэ галдаха завод баригдаа. Мүн леспромхозой байранууд баригдажа эхилэнхэй. Энэ долоон жэл соо газарай эдеэнэй консервын, тоhоной, hүнэй, сырэй заводууд ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдаа.

Округой ажалшад долоон жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна. Социалистическэ шэнэ, ехэ уялга абанхай. 1965 ондо 28—29 миллион пүүд ороохо тараа ургуулжа абахаар хараалагдана. Мүн элдүүриин газарай 100 гектар бүридэ 210 центнер hүн, 42,7 центнер мяхан, 125 килограмм ноохо абтадаг болохо юм. Эбэртэ бодо малай тоо 170 процентээр (тэрэ тоодо үнеэдэй тоо хоёр дахин), хонидой—2,5 дахин олошорхо.

Гээгдэнги хизаар байhан манай нютаг мүнөө культурна, хүгжэнги округ болоо. Урдань бурят нэгэшье тосхондо ямаршье hургуули үгы байhан аад, харин мүнөө 318 hургуули нээгдэнхэй. Багшанарай училищи, хүдөө ажахы механизацилгын, агрозоотехническэ hургуулинууд мэргэжэлтэдые бэлэдхэнэ. Мүн соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд ехэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Округ соомнай Культурын олохон байшан, 200 гаран клуб, 100 гаран библиотекэ, олон киноустановко, үхибүүдэй хүгжэмэй hургуули, музей бии. Аймагай 5, окружной 2 газетэ хэблэгдэнэ. Колхоз, совхозуудай фермэ бүхэндэ улаан булан эмхидхэгдээ. Радио, телевизор бурядуудай ажабайдалайнь таhаршагүй хуби болонхой. Колхоз, совхоз бүхэн өөрын радиоузелтай.

Революциин урда тээ округ дотор оройдоо гурбахан медпункт байгаа. Мүнөө 100 гаран медицинскэ эмхи зургаанууд ажалшадта туhа хүргэжэ байдаг. 4 диспансер, туберкулезой санатори, кумысолечебница бии. Колхозууд хоорондын амаралтын гэр баригдажа дүүрэхэ болоо. Округтомнай өөрын национальна интеллигенци—эрдэмтэд, инженернүүд, техникүүд, артистнууд, дуушад, багшанар, врачууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд урган гараа.

М. Миронова,
«Усть-Ордын үнэн» газетын редактор.

Ага нютагай шарай хубилаа

Колхозой центр. Урагша хойшоо удаа дараа hубариhан үйлсэнүүдэй хоёр хажуугаар колхознигуудай гэр байранууд, hургуулиин байшан, клуб, магазин, хүн зониие зориг жуулан, долоон жэлэй асари ехэ түсэб бэелүүлхые уряалhан зурагууд, лозунгнууд...

Үргэн үйлсэнүүдээр автомашинанууд гүйлдэнэ.

Тосхоной захада гоёор шэмэглэгдэhэн үндэр үүдэн холоhоо харагдана. Энэмнай стадион болоно.

Ажалай үдэршье удангүй дүүрээд, мотоциклдэ hундалдаhан хоёр залуу хүбүүд баруун харгыгаар шамдан ерэжэ, стадионой үүдэндэ зогсобо. Тэдэнэй нэгэнииинь үргэн сээжэтэй, хүдэр залуу бурят, нүгөөдэнь шаргал торгон үhэтэй, урин харасатай ород хүбүүн. Эдэ хоёр—нэгэ колхоздо хаяа хадхама үдэжэ үндыhэн хүбүүд. Мүнөө хоюулан трактористнар болонхой, ажалайнгаа ээлжээ дүүргэмсээрээ, колхозой стадион дээрэ болохоёо байhан футболой мүрысөөндэ ерэбэ ха юм.

Энэ мэтээр үдэрhөө үдэртэ хүгжэн байгаа Агын Бурядай национальна округой колхозууд, совхозууд, үйлэдбэриин предприятинуудта бурядууд, ородууд, хальмагууд, татарнууд болон бусад олон үндэhэ яhанай хүнүүд эбтэй этэйгээр ажаhуудаг, хүдэлмэрилдэг юм.

Ород, бурят арадуудай хани барисаан элинсэг хулинсагай домог түүхэhээ эхи абанхай.

—Эртын эртэ сагта hэн ха,—гэжэ манай нютагай үльгэршэ үбгэн, нюдөө анин хөөрэжэ ородог.—Бурят зоной алдарта баатар Бабжа-Барас гээшэ манай энэ нютагта ород зоноор анха уулзаhан байгаа. Тиимэ дээрэhээ манай нютаг «Ушарбай» гэжэ нэрэтэй болонхой ха юм. Этигэнэгүй гүт? Могойтые үгсэгты. Бурятска станциhаа сааша гарахадатнай «Баатар» гэжэ хүндэ, дабаанинь «Мир» гэгдэдэг. Эли бэшэ аал?

Нээрээшье тиимэ байгаа ёhотой. Юрдөө, Агын бурядууд—Хоринн арба нэгэн эсэгын найман хүбүүдэй үри hадаhан болодог. Тэдэнэр агуу ехэ ород арадай туhаламжаар үнгэрэгшэ зуун жэлэй эхеэр модон гэрнүүдые баридаг, тараа таридаг болоhон, 1842 ондо түрүүшын hургуули нээhэн түүхэтэй. Тэрэнь хаанта хархис засагай будан манан сооhоо төөриhэн аяншанай гүлиhэн гал шэнгеэр нэгэ удаа ялагад гэжэ, нэгэ удаа унтаржа байhан юм.

Имагтал Агуусхэ Октябриин социалистическэ революциин аша габьяагаар, Советскэ Союзай бүлэ соохи олон тоото арадуудай, илангаяа аха болохо ород арадай үдэр бүриин халуун туhаламжаар Агын бурядууд ажахыгаа, удха шанараараа социалистическэ, түхэл маягаараа национальна соёл культураяа үдэрhөө үдэртэ хүгжөөн бадараажа байна бшуу. Округой колхозуудай ашаг олзо жэл бүри арьбадана. 1953 ондо 24,7 миллион түхэриг олзо абаhан байбал, үнгэрэгшэ 1958 ондо тэрэнь 126 миллион болоол.

Округой ажахын гол hалбари болохо хонин ажал улам бүри ургажа байнхай.

— 1940 ондо манай колхозуудта 188 мянган хонид байгаа hэн,—гэжэ мэдээжэ зоотехник. П. Бильдушкин омогорхонгёор хөөрэнэ.—1957 ондо 500 мянгада, 1958 ондо 630 мянгада хүрэнхэй. 1953 ондо колхозууднай 3 мянган тонно hү hаагаа hэн, 1958 ондо 11 мянган тонно болгоо, 1953 ондо гүрэндөө 634 тонно хониной ноохо тушааhан аад, 1958 ондо 1463 тонно худалдаа.

Ганса энэ бэшэ, ажалайшье, культурыншье талаар Ага нютаг нюур шарайгаа хубилган шэнэдхээ.

Округ соохи 52 hургуулида 8000 шахуу үхибүүд hуралсажа байдаг, Агинскда багшанарай училищи—соёл культурын эмхи зургаануудта ажаллаха хүдэлмэригшэдые бэлдэхэ гуламта бии. Мүн 38 клуб, Культурын 3 байшан, 31 библиотекэ, 11 улаан палатка, 28 киноустановко, хэдэн кинотеатр, культбаза, арадай театр эмхидхэгдээ.

1947 онhоо хойшо округой эхилэн бэшэжэ байгаа уран зохёолшодые хамтадхаhан литературна нэгэдэл бии болонхой юм. Манай зохёолшодой ажал хүдэлмэридэ Бурядай республикын уран зохёолшод, номой хэблэл ехэхэн анхарал табижа, туhалжа байдаг.

Ород, бурят хэлэн дээрэ «Агинская правда», «Ленинэй туг» гэжэ округой газетэнүүд хэблэгдэн гарана.

Эдэ бүхы амжалта хүгжэлтын түлөө Коммунистическэ партидаа, Советскэ правительстводаа, аха болохо ород арадтаа уялгатайбди.

Иимэл хадань Россин гүрэнтэй Бурят ороной hайн дураараа нэгэдэhээр 300 жэл болоhоной ойн hайндэртэ бидэнэр хүл дээрээ бодожо, агуусхэ ород арадтаа юрөөл табин дууланабди:

Аха дүүгэймнай хани барисаан
Алтан одоор дэнзэлэг лэ!
Гурбан зуунай баярай барлаан
Габьяа солоор зэдэлэг лэ!

Ж. Балданжабон,
уран зохёолшо.

Агын бурят национальна округой «Россия» колхозой түрүүлэгшэ Бабу-Доржо Жалсанов.

А. Мантаевай фото.

БУРЯТ ОРОН ДОТОРНАЙ
Тоо, баримтанууд

☆ **Республикымнай 408 эхин, 124 долоон жэлэй, 116 дунда hургуулида 110 мянган үхибүүд hурана. Хоёр дээдэ hургуулида, 15 техникумдэ 11 мянга үлүүтэй хүбүүд, басагад hурадаг.**

☆ **Мүнөө республика дотор Ленинэй ордента оперо, баледэй театр, ород, бурят драмын театрнууд, филармони бии юм.**

☆ **Бурят орон соомнай 55 кинотеатр, 538 киноустановко, 368 библиотекэ, 610 клуб хүдэлнэ. Республиканска 3 газетэ, «Байгалай толон» гэжэ ниитэ-политическэ, литературно-уран зохёолой журнал, аймагай 23 газетэ, фабрикануудай, заводуудай, колхозууд, совхозуудай, мүн олон тиражтай 70 гаран газетэ хэблэгдэнэ. Бурядай номой хэблэл 1923 ондо хэблэлэй арбахан хуудаhан хэмжээтэй продукци гаргадаг байhан аад, мүнөө 1110 хэблэлэй хуудаhан номуудые барлан гаргадаг болонхой.**

☆ **Хүдөөдэхи хамтын ажалые оньhожоруулhанай ашаар колхоз, совхозууд 800 гаран мянган гектар газар элдүүрилжэ, шэнписэ, хара тараа, сахарай свёкло, кукуруза гэхэ мэтын үнэтэ ургамалнуудые тарина. 1953 ондо 827 мянган хонитой байhан аад, 1958 ондо 1 миллион 318 мянган хонитой боложо, тоо толгойнь 45 процентээр нэмэhэн байгаа.**

☆ **Колхозууд, совхозууд, РТС-үүдтэмнай 5300 трактор (15 мориной хүсэтэй), тараа хурьаха 1500 комбайн, силосэй ногоо хурьаха 500 комбайн, мүн хүдөө ажахын бусад олон машина, техникэ бии.**

БЭЛИГЭЙ ДАЛАЙ БИЛТАРБА

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

гэй гүрэнэй университедэй физико-математикын факультедтэ эрхимээр hурана. Ширабнима гэжэ табадахи хүбүүниинь дунда hургуулиин долоодохи класста, Нина гэжэ одхон басаганиинь 5 класста hурана.

Дээдэ hургуулида hураха, уран бэлигээ дүүрэн хүсөөрнь hалбаруулха бүхы зам манай залуушуулай урда нээгдэнхэй. Бэлиг түгэлдэр зүжэгшэд, дуушад, хүгжэмшэд, уран зохёолшод, уран зураашад манай арадай дундаhаа хэды шэнээн олоороо урган гараа гээшэб!

Дуу танцын ансамбльда хабаадагшад, манай театрнуудай дуушад, зүжэгшэд бүхы орон соогуураа, хилын саагуур ябажа, бэлиг шадабаряа харуулан, бурят арадайнгаа нэрые нэрлүүлнэ. Берлиндэ болоhон бүхы дэлхэйн залуушуулай фестиваль дээрэ суута танцашад Цыден Бадмаев, Лариса Сахьянова гэгшэд эрхим шадабари харуулан, бүгэдые гайхуулжа, баясуулжа, түрэл арадайнгаа нэрэ алдарые дэлхэй дээрэ суурхуулhыень hанная. Алдарта дуушан Лхасаран Линховоиной аяар холын Вьетнамда ошолдоод, хонгёо hайхан, барас бүдүүн хоолойгоороо аха дүү вьетнам ажалшадай зүрхэ сэдьхэл долгилуулжа байhыень, президент Хо Ши Минтэй хөөрэлдэжэ байhыень, Москвагай Ехэ театр соо дуулажа байhыень hаная. Москвагай радиогоор манай композиторнуудай, дуушадай дуу хүгжэмэй дамжуулагдан, бүхы дэлхэй дээрэ зэдэлэн, Саянай сагаан мүнгэн дэнзээр яларжа, Байгалай хүхэ торгон долгёор эбхэржэ байдагыень hанан, hанан омогорхоё!

Совет засагай үедэ бурядуудай дундаhаа урган гараhан эрдэмтэд—хэдэн докторнууд, зуун таби гаран кандидадууд научна шэнжэлэлгын ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Эрдэмтэд—профессорнууд Гарма Дансаранович Санжеев, Трофим Алексеевич Бертагаев, Василий Родионович Филиппов советскэ наукын хүгжэлтэдэ гайхамшагта туhа нэмэри оруулна...

...hайндэрэй бодолнуудта абтаад, hайхан улаан туг доро зогсоод, сэдьхэлээ нараар гэрэлтүүлэн байхадаа Россин гүрэнтэй hайн дураараа нэгэдэжэ, зүб юумэ хэhэн, холынгоо аша, гуша, дүшэнэртэ зол жаргал хүсэн, тэрэ жаргалайнь түлөө тэмсэн үнгэрhэн элинсэг хулинсаг эжы абанараа hапажа, гэрэлтэ дураохаалайнь үмэнэ hүгэдэнэбди.

Элинсэг хулинсаг эжы абанарнай! Мүнхэ hайхан нойрhоо ойр зуура hэрин үндэрлөөд, Бурят орон соогуураа эрьен тойрон ябажа харагты, баясан омогорхогты! Агуусхэ Октябриин ашаар, Ленинэй партиин хүтэлбэреэр, ород арадай туhаламжаар эды ехээр хүгжөөд, гэгээрээд, хэмгүй ехэ зол жаргал эдлэжэ байнабди! Харагты, баясагты! Омогорхогты!

Гэрэлтэ hайхан мүнөөдэр түрэл Коммунистическэ партидаа үнэн сэдьхэлhээ хандан юрөөхэ дуран хүрэнэ:

Ашата түрэл партимнай,
Урдаа хараха нарамнай!
Хамаг бүхы жаргалнай,
Халима дүүрэн баярнай,
Шамhаа сэхэ ерэнхэй!
Аба түрэл оронойнгоо
Алдар солынь арьбадхан,
Зориг түгэс арадайнгаа
Жаргал золынь зузаадхан,
Улам улам алдаршыш,
Улам улам батажыш!

Ш. НИМБУЕВ.

ЦИРКЫН АРТИСТНАР УЛАН-УДЭ ЕРЭБЭ

Республикымнай ехэ hайндэртэй дашарамдуулан Москваhаа гүрэнэй нүүдэл цирк Улан-Удэ ерээд, уржадэр түрүүшынгээ наада харуулба. Цирк городоймнай ажалшадта hони hонин наада харуулхаhаа гадна, республикымнай аймагуудаар ябаха юм. Бурядай артист Арсен Галсанэ циркын hонирхолтой номернуудые харуулжа, нютагаархинаа баясуулаа. Артист Синицкиин hургаhан сагаан баабгайнуудые хаража, хүнүүд ехэтэ hонирхоо. Арменийн ССР-эй залуу артистнууд Григорян, Миносян гэгшэд үндэр аргамжа дээгүүр ябажа, шадабари мэргэжэлээ харуулаа. Ахадүү Мухортовууд hонирхолтой аад, орёо бэрхэ упражнениинүүдые, артистка Пан-То-си хитад арадай нааданууды харуулба. Артист Юрий Васильевич Кацуба hамган, хүбүүн хоёртоёо агаараар дүүлин, гарайнгаа хүсэ шадалые харуулhан байна. Циркын артистнуудай шог зугаае, клоунай наадахые хаража hонирхомоор.

Циркынхид республикадамнай hара шахуу байха юм. Амаралтын үдэрнүүдтэ үхибүүдтэ зорюулагдаhан тусхай номернууд харуулагдаха.

Зураг дээрэ: (дээрэhээ доошоо) 1. Артист Арсен Галсанэ эди шэдиеэ харуулна. 2. Акробат Юрий Кацуба Сережа хүбүүнтэеэ хүсэ шадалаа харуулжа байна.

Хилын саанаhаа

Индонезиин гадаадын хэрэгүүдэй министрын мэдүүлгэ

ПЕКИН, июлиин 2. (ТАСС). Синьхуа агентствын корреспондентын Джакартаhаа дамжуулhанай ёhоор, Индонезиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Субандрио үсэгэлдэр хэблэлэй түлөөлэгшэдтэ иигэжэ мэдүүлээ. Нью-Йоркдо нээгдэhэн советскэ выставкэ, Москвада hаяар нээгдэхэ американска выставкэ ехэ hайн шэнжэ тэмдэг болоно. Иимэ хэмжээ-ябуулганууд олоор лэ үнгэргэгдэжэ байгаа hаа, бүри hайн гээшэ гэжэ Субандрио хэлээ.

Советскэ Союз болон Холбоото Штадуудай али али талаhаа выставкэ эмхидхэлгые «Хариан Ракьят» газетэ түрүү бэшэг соогоо ехээр hайшааhан байна. Оронуудай, хамагай түрүүндэ Советскэ Союзай болон Холбоото Штадуудай хоорондо соёл культурын болон наукын талаар харилсаа байгуулха, худалдаа наймаа эрхилхэ, бэе бэедээ айлшалалсаха гээшэ бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха хэрэгтэ туhалха байна гэжэ газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Манолис Глезосые хамгаална

ПЕКИН, июлиин 2. (ТАСС). Манолис Глезосэй ами наhые абархын тулада Хитадай олониитэ улам эршэтэйгээр ябуулга хэнэ. Грециин демокрадуудые хашаха хэhээхэ ябадалые буруушааха зуураа, Хитадай олон тоото ниитын организацинууд Глезосые сүлөөлхэ тухай эрилтэ хэнэ.

«Грециин национальна герой, грек арадай үнэн сэхэ хүбүүн Манолис Глезосэй ами наhанда аюул тохёолдоод байна. Эб найрамдалые, эрхэ сүлөө болон үнэн зүб ябадалые аршалан хамгаалдаг бүхы хүнүүд Манолис Глезосые абархын тулада дары ябуулга хэхэ ёhотой» гэжэ «Дагун бао» газетэ мүнөөдэр уридшалан hануулаа.

«Грециин арадай геройе сүлөөлхэ!» гэhэн эрилтэ «Дагун бао» газетэ хэhэн байна.

Индидэ СССР техническэ туhаламжа үзүүлнэ

ДЕЛИ, июлиин 2. (ТАСС). СССР-hээ Индидэ байдаг посольствын түлөөлэгшэд «Техноэкспорт» гэжэ бүхэсоюзна экспортно-импортно нэгэдэлэй зүгhөө нюдэнэй шэлэй болон оптическа шэлнүүдые бүтээхэ заводой техническэ проектые Индиин худалдаа наймаанай, промышленностиин министерстводэ мүнөөдэр дамжуулан үгөө. Энэ завод Дургапурта (Ассам штат) Советскэ Союзай туhаламжатайгаар баригдаха юм.

Завод Индиин оптическа промышленностьда хэрэгтэй 210 тонно шэл жэл бүри бүтээжэ гаргаха байна.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора —46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря —27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59. промышленности и транспорта, пропаганды, информации— 35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров —40-49, отдел переводов, корректорская —35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01082. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4996.